

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ҚАРОР
Правительство Республики Таджикистан
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

аз 11 ноябри соли 2020 № 587
ш. Душанбе

Дар бораи Стратегияи идоракунии қарзи давлатии
Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2023

Мубокири моддаи 5 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи қарзгирии давлатӣ ва қарз, ки аз ҷониби давлат қафолат дода мешавад» Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:

1. Стратегияи идоракунии қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2023 таъдиқ карда шавад (замина мегардад).

2. Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон яққо бо вазорату идораҳои дахлдор онд ба амалсозии Стратегияи идоракунии қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2023 тадбирҳои зарурӣ андешишад.

Ранси
Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Эмомалӣ Раҳмон

БА ШУЪБАИ УМУМӢ ВА
КОРГУЗОРИИ
РАӢСАТИ КОТИБОТ
БАРГАРДОНИДА ШАВАД

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ҚАРОР
Правительство Республики Таджикистан
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

от 11 ноября 2020 года № 587
ш. Душанбе

О Стратегии управления государственным долгом
Республики Таджикистан на 2021-2023 годы

В соответствии со статьей 5 Закона Республики Таджикистан «О государственном и гарантированном государством заимствовании и долге» Правительство Республики Таджикистан постановляет:

1. Утвердить Стратегию управления государственным долгом Республики Таджикистан на 2021-2023 годы (прилагается).

2. Министерству финансов Республики Таджикистан совместно с соответствующими министерствами и ведомствами принять необходимые меры по реализации Стратегии управления государственным долгом Республики Таджикистан на 2021-2023 годы.

Председатель
Правительства Республики
Таджикистан

Эмомалӣ Раҳмон

Бо қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 11 ноябри соли 2020, №587
тасдиқ шудааст

Стратегияи идоракунии қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2023

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Стратегияи идоракунии қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2023 (минбаъд – Стратегия) ҳуҷҷати банақшагирӣ ва дурнамои миёнамуҳлати афзалиятҳои асосии давлат дар соҳаи идоракунии қарзи давлатӣ буда, воситаҳои иҷроӣ онро муайян менамояд.

2. Стратегия дар асоси муқаррароти Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳавии Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи мақсадҳо ва афзалиятҳои стратегии рушди кишвар таҳия шуда, ба баланд бардоштани самаранокии назорати ҷалби қарзгирии берунӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин коҳиш додани таъсири манфии пандемияи бемории сироятии COVID-19 ба иқтисодиёти кишвар ва роҳ надодан ба ҷамъшавии беназорати қарзи беруна равона гардидааст.

3. Барои маблағгузори саривактии лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ, дастгирии буҷет ва тавозуни пардохт Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарзгирии берунӣ ва дохилиро дар доираи афзалиятҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 амалӣ менамояд.

4. Ҷараёни иҷроӣ Стратегия таҳти мониторинги доимӣ қарор дода шуда, ҳисобот дар бораи иҷроӣ он ҳамасола ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад.

2. МАҚСАД ВА ВАЗИФАҲОИ СТРАТЕГИЯ

5. Мақсад ва вазифаҳои асосии Стратегия инҳо мебошанд:

- истифодаи самаранок ва мақсадноки захираҳои молиявии берунӣ ва дохилии ҷалбшаванда дар асоси дараҷаи мақбули хавфҳо;
- риояи сиёсати ҷалби қарзгириҳои давлатии имтиёзнок;
- ҷалби қарзҳо дар ҳамоҳангӣ бо барномаи сармоягузориҳои давлатӣ дар асоси арзёбии даромаднокӣ, самаранокии лоиҳаҳо ва

такмили механизми институтсионалии ҳамоҳангсозӣ ва мониторинги амалисозии онҳо;

- такмили низоми идоракунии қарз дар асоси баҳисобгирӣ, таҳлил ва мониторинги қарзи давлатӣ;

- рушди бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ ва таъмини устувории қарзи давлатӣ;

- нигоҳ доштани сохтори муносиби сандуқи қарзӣ бо роҳи афзоиши марҳила ба марҳила ва пайвастаи ҷалби захираҳои дохилӣ тавассути рушди бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ чиҳати диверсификатсияи сохтори сандуқи қарзии кишвар.

3. НАТИҶАҲОИ СТРАТЕГИЯИ ИДОРАКУНИИ ҚАРЗИ ДАВЛАТӢ БАРОИ СОЛҲОИ 2018-2020

6. Дар давоми солҳои 2018-2020 сатҳи қарзи давлатӣ ва қарзи кафолатдодашудаи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи ҳудудҳои тавсиянамудаи созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ, ки ба андозаи 60,0 фоиз нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ муқаррар шудааст, дар соли 2018 - 48,8 фоиз, дар соли 2019 - 45,0 фоиз ва дар соли 2020 - 49,0 фоиз нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ таъмин гардид.

7. Устувории қарзи давлатӣ аз ҳисоби риояи қатъии муқаррароти Стратегияи идоракунии қарзи давлатӣ барои солҳои 2018-2020 таъмин гардид. Дар ҳуҷҷати мазкур бо мақсади коҳиш додани хароҷоти маблағҳо барои хизматрасонии қарзи мавҷуда ва қарзҳои нави берунаи ҷалбшаванда тадбирҳои дахлдори фискалӣ вобаста ба идоракунии босамари қарзи давлатӣ муқаррар гардида буданд. Сатҳи начандон зиёди қарзи давлатӣ имкон дод, ки устувории нисбии пешбурди сиёсати молиявии давлатӣ нигоҳ дошта шуда, амалисозии босамари лоиҳаҳои афзалиятдоштаи рушд, инчунин иҷрои саривақтӣ ва бемайлони уҳдадорӣҳои қарзи давлатӣ таъмин гардад.

8. То соли 2020 аз ҳисоби афзоиши нишондиҳандаҳои соҳаҳои воқеии иқтисодиёт, аз ҷумла сармоягузориҳо ва соҳаи хизматрасониҳо тамоюли мусбат дар рушди иқтисодиёти миллӣ нигоҳ дошта шуда, дар маҷмӯъ устувории умумии нишондиҳандаҳои макроиқтисодии кишвар таъмин карда шуд.

9. Дар моҳҳои январ-сентябри соли 2020 рушди воқеии маҷмӯи маҳсулоти дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон 4,2 фоиз ва ҳаҷми номиналии маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ 55646,6 млн сомони ро ташкил дод. Ба рушди иқтисодӣ асосан афзоиши ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ ба андозаи 10,7 фоиз, истеҳсолоти кишоварзӣ ба 8,1 фоиз ва гардиши савдои хориҷӣ ба андозаи 8,3 фоиз нисбат ба ҳаҷми давраи соли 2019 мусоидат намуд.

10. Сиёсати асбӯрӣ ба рӯи қарбӣ тағйирёбандаи танзимшаванда асос ёфта, дар солҳои 2018-2020 қарбӣ расмӣи сомонӣ нисбат ба доллари ИМА ба ҳисоби миёнаи солона 9,4 фоиз коҳиш ёфт.

Ба тағйирёбии курби сомонӣ дар баробари омилҳои мавсимӣ, дигар омилҳои маълумии берунӣ ва дохилӣ, инчунин паёмадҳои паҳншавии пандемияи бемории сироятии COVID-19 дар соли 2020 таъсир расонид. Дар давоми солҳои 2018-2020 сатҳи меъёри ҷалби қарзи давлатӣ ва қарзи аз ҷониби давлат кафолатдодашудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи тавсияҳои созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ таъмин карда шуд.

11. Мутобиқи стратегияи қаблӣ дар давраи аз соли 2018 то соли 2020 аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон сиёсати муътадили пешниҳоди кафолатҳои давлатӣ амалӣ карда шуд. Аз ҷониби Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи талабот ва расмиёти додани кафолатҳои давлатӣ дар ҳолатҳои истисноии қарзгирӣ, аз соли 2018 то 1 октябри соли 2020 таҳти кафолати давлатӣ 11,2 млн доллари ИМА ҷалб карда шуд.

12. Нишондиҳандаҳои асосии ин ҳуҷҷат, аз ҷумла унсури грантии қарзҳои берунаи ҷалбшуда, ҳаҷми қарзи номиналӣ нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ, арзиши софи овардашудаи қарз нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ва нисбат ба даромади буҷет дар давраи амали Стратегияи идоракунии қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 таъмин карда шуд.

13. Индикаторҳои сохтори мақсадноки хавф ва арзиши сандуқи қарзӣ дар Стратегияи идоракунии қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 бо мақсади нигоҳ доштани сохтори муносиби сандуқи қарзи давлатӣ аз нуқтаи назари арзиш, дараҷаи хавф ва мутавозинии он муқаррар шуда буданд.

14. Ҷорӣ намудани натиҷаҳои таҳлил бо истифода аз як қатор моделҳои мақбули маблағгузорӣ барои коҳишдиҳии назарраси арзиши сандуқи қарзи давлатиро бо нигоҳ доштани нишондиҳандаи миёнаи дараҷаи хавфнокӣ имконият фароҳам овард. Индикаторҳо ва нишондиҳандаҳои мақсаднок, ки таҳлили тамоюли ташаккули нишондиҳандаҳои асосии қарзиро таъмин менамоянд.

Индикаторҳо ва нишондиҳандаҳои мақсадноки Стратегия

Индикаторҳо	Нишондиҳандаҳои мақсаднок	Соли 2020* (*дурнамо)
Унсури ҳадди ақали грантии созишномаҳои нави қарзӣ (%)	35	35
Арзиши софи овардашудаи қарз нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (%)	30	28,7
Меъёри миёнаи фоизи сандуқи қарзӣ (%)	0-3	2,3
Вақти миёна то бозпардохт (солҳо)	4-9	8,1

Вақти миёна барои пардохти қарзи дохилӣ (солҳо)	4-7	4,0
Муҳлати миёнаи бозтамвил (солҳо)	4-7	7,9
Қарзе, ки пас аз як сол аз нав маблағгузорӣ карда мешавад (% аз ҳаҷми умумии қарз)	≤17	6,9
Қарз бо меъёри собити фоиз (% аз маблағи умумии қарз)	≥85	99,7
Қарз бо асъори хориҷӣ (аз маблағи умумии қарздорӣ)	≤85	80,3

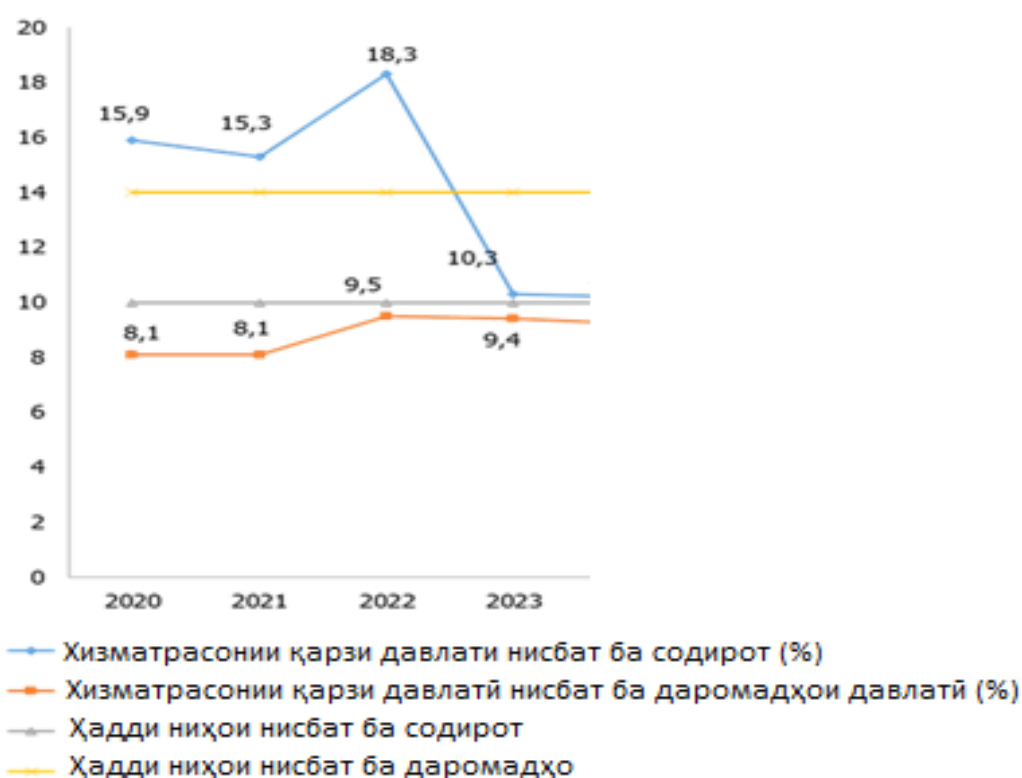
4. ТАҲЛИЛИ УСТУВОРИИ ҚАРЗ

§1. Таҳлили устувории қарзи беруна

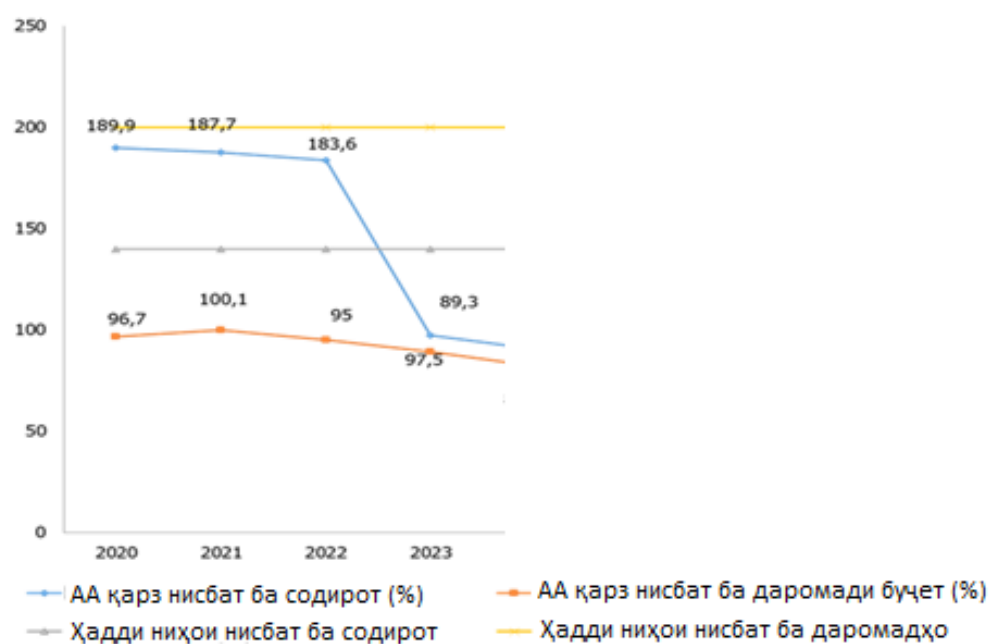
15. Тибқи сценарияи заминавӣ (ҷорӣ) нишондиҳандаҳои қарзи беруна дар муқоиса бо солҳои 2018-2019 беҳтар мегарданд. Мутобиқи таҳлили устувории қарзи давлатӣ дар соли 2019 танҳо се нишондиҳанда, аз ҷумла таносуби арзиши овардашудаи қарз нисбат ба содирот, хизматрасонии қарз нисбат ба содирот ва хизматрасонии қарз нисбат ба даромад аз ҳадди ниҳой нисбатан зиёд буда, нишондиҳандаҳои дурнамои онҳо дар давраҳои миёнамуҳлат ва дарозмуҳлат тамоюли афзоишбӣ доштанд. Тибқи сценарияи заминавӣ андозаи ҳаҷми қарзи давлатӣ дар давраи миёнамуҳлат ба эътидол меояд. Номутобикати ибтидоии як нишондиҳандаи қарзи беруна (хизматрасонии қарзи давлатӣ нисбат ба содирот) дар соли 2020 қисман аз ҳисоби зарурати маблағгузориҳои марбут ба бемории сироятии COVID-19 ба амал омада, дар марҳилаи миёнамуҳлат ба ҳадди муқарраргардида мувофиқ мегардад. Нишондиҳандаҳои мазкур то охири давраи дурнамо дар соли 2023 аз сатҳи соли 2020 коҳиш меёбанд.

16. Ду нишондиҳандаи қарзи беруна, аз ҷумла таносуби арзиши овардашудаи қарз нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ва таносуби арзиши овардашудаи қарз нисбат ба содирот дар давоми соли якуми Стратегияи мазкур аз ҳадди пешбинишуда болотар оғоз гардида, баъдан дар давраи миёнамуҳлат ба ҳадди муқарраргардида мувофиқ мегардад, зеро идоракунии қарзи давлатӣ такмил ёфта, нишондиҳандаҳо беҳтар мегарданд.

Нишондиҳандаҳои хизматрасонии қарзи давлатӣ

Нишондиҳандаҳои қобилияти пардохт

Эзоҳ: Хатти заминавӣ дорои ду нишондиҳанда, якум захираҳо/қобилияти пардохт (таносуби қарз нисбат ба содирот) ва дуюм чараён/пардохтпазирӣ (таносуби қарз нисбат ба содирот ва таносуби қарз нисбат ба даромад) мебошад. Индикатори таносуби хизматрасонии қарз нисбат ба содирот тамоюли коҳишёбӣ дошта, дар давраи миёнамуҳлат аз ҳадди муқарраргардида пасттар мешавад. Индикатори дигар, яъне таносуби хизматрасонии қарз ва даромад аз ҳадди муқарраргардида поён боқӣ мемонад. Ҳар ду нишондиҳандаи қобилияти пардохт дар тамоми давраи пешбинишавандаи Стратегия муътадил боқӣ мемонанд. Номутобикати ибтидоии таносуби қарз нисбат ба содирот ночиз ва қисман аз ҳисоби қарзгирии нав барои маблағгузории марбут ба бемории сироятии COVID-19 ба миён омадааст. Таносуби мазкур дар атрофи ҳадди дахлдор дар тамоми давраи амалисозӣ кам мешавад.

17. Дар сенарияи фавқулодда ҳамаи нишондиҳандаҳои қарзи беруна аз меъёрҳои дахлдор зиёд мебошанд. Дар ин сенария номутобиқатӣ дар мавриди қарз нисбат ба содирот ва хизматрасонии қарз нисбат ба содирот назаррас буда, номуътдилии қарзро нишон медиҳад. Ҳолатҳои номуносиб барои содирот аз рӯи ин нишондиҳандаҳо нисбатан шадидтар ва назаррас мебошанд. Дар шароити номуносиб ба содирот коэффитсиенти таносуби қарз нисбат ба содирот тақрибан 341 фоизро (нисбат ба ҳадди 180 фоиз) ташкил медиҳад, дар ҳоле ки таносуби хизматрасонии қарз нисбат ба содирот то охири уфуқ ба 27 фоиз (нисбат ба ҳадди 15 фоиз) мерасад. Ҳолати номуносиб масъулияти шартӣ, инчунин боиси бад шудани устувории қарзи беруна мегардад. Траекторияи арзиши овардашудаи таносуби қарзи беруна нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ аз сатҳи ибтидоӣ тақрибан 11 банди фоизӣ боло меравад. Аз ин лиҳоз Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҷрибаи баҳисобгирӣ ва идоракунии қарзхоро (хусусан барои корхонаҳои давлатӣ) такмил дода, монеаҳои фискалиро барои баҳисобгирии ухдадорихои афзояндаи шартӣ азнавсозӣ мекунад.

§2. Таҳлили устувории қарзи баҳши давлатӣ

18. Тибқи сенарияи ҷорӣ заминавӣ ҷалб ва идоракунии қарзи умумии давлатӣ беҳтар гардида, дар муқоиса бо соли 2019 хавфи камтарро дар бар мегирад. Нишондиҳандаи сарбории қарзи давлатӣ (қарзи умумии арзиши аслӣ нисбат ба маҷмуи маҳсулоти дохилӣ) муътадил мегардад ва дар давраи миёнамуҳлат аз нишондиҳандаи назоратӣ, ки ба андозаи 60 фоизи маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ муқаррар шудааст, поёнтар боқӣ мемонад.

19. Таҳлили стандартикунонидашудаи хассосият тибқи сенарияи мазкур хавфи камтарро дар бар мегирад, зеро нишондиҳандаҳо дар сенарияи фавқулодда дар ин давра аз ҳадди муқарраргардида поёнтар боқӣ мемонанд. Ҳолати мазкур ухдадорихои

мачмӯи шартиро ба баландтарин нишондиҳандаҳои қарзи беруна оварда мерасонад. Раванди мазкур то соли 2030 метавонад боиси ба андозаи то 12 фоиз бад шудани сатҳи таносуби қарзи базавӣ гардад. Чунин ҳолат зарурати тақвияти назорати фаъолияти бахши корхонаҳои давлатӣ ва тақмили сиёсати қарзгириро дар самти маблағгузорию лоиҳаҳои калонҳаҷми инфрасохторӣ тақаззо менамояд.

20. Фарзияҳои макроиқтисодӣ тибқи сценарияи ҷорӣ заминавӣ касри нисбатан пасти бучети давлатиро барои давраи миёнамуҳлат нисбат ба соли 2019 пешбинӣ менамоянд. Сарфи назар аз он ки нишондиҳандаҳои воқеии мачмӯи маҳсулоти дохилӣ барои соли 2020 нисбат ба натиҷаҳои таҳлили устувории қарзи давлатии соли 2019 баландтар буданд, дурнамои миёнамуҳлати рушд ба ҳам монанд аст. Тафовути асосӣ дар он аст, ки касри пешбинишавандаи бучет дар соли 2020 зиёд мебошад, зеро дурнамо коҳишёбии даромад ва афзоиши хароҷоти давлатиро барои пандемияи COVID-19 дар бар мегирад. Дурнамои нишондиҳандаҳо зарурати таҳкими бучетро дар солҳои 2021-2023, аз ҷумла дар доираи нишондиҳандаҳои фискалии амалисозии механизми маблағгузорию фаврии Хазианаи Байналмилалӣ Асёр дар бар мегирад. Тибқи дурнамои таҳлили устувории қарзи давлатӣ мавқеи беруна дар соли 2020 заиф боқӣ хоҳад монд, аммо аз ҳисоби таҳкими бучет тадриҷан беҳтар хоҳад шуд. Нишондиҳандаҳои мақсадноки устувории қарзӣ барои солҳои 2021-2023 дар шакли зерин оварда шудаанд.

Нишондиҳандаҳои мақсадноки устувории қарзӣ барои давраи солҳои 2021-2023

Нишондиҳанда	Соли 2021	Соли 2022	Соли 2023
Қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба мачмӯи маҳсулоти дохилӣ	На зиёда аз 60%	На зиёда аз 60%	На зиёда аз 60%
Хизматрасонии қарзи давлатии берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба содироти молу хизматрасониҳо	На зиёда аз 15%	На зиёда аз 15%	На зиёда аз 15%
Хизматрасонии қарзи давлатии берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба даромади бучети ҷумҳуриявӣ	На зиёда аз 25%	На зиёда аз 25%	На зиёда аз 25%
Дараҷаи ҳадди ақали имтиёзнокии қарзҳои беруна	35%	35%	35%
Барориши кафолатҳои давлатӣ (сомонӣ)	0	0	0
Ҷойгиркунии векселҳои хазинадорӣ давлатӣ дар асоси музояда	100%	100%	100%
Вазни қиёсии вомбаргҳои давлатии хазинадорӣ дар сохтори умумии эмиссияи ҳарсолаи коғазҳои қиматноки давлатӣ	Динамикаи мусбат	Динамикаи мусбат	Динамикаи мусбат

5. СОХТОРИ МАВҶУДА ВА ДУРНАМОИ МАКРОИҚТИСОДӢ, ТАНОСУБИ НИШОНДИҲАНДАҲОИ БУҶЕТӢ, ҚАРЗИ ДАВЛАТӢ НИСБАТ БА МАҶМӢИ МАҲСУЛОТИ ДОХИЛӢ

21. Ҳолати бар асари пандемияи COVID-19 бамиёномада боиси тағйирёбии дурнамои нишондиҳандаҳои макроиқтисодии Тоҷикистон дар соли 2020 гардид.

Дурнамои нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ

Нишондиҳанда	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (млн сомонӣ)	54471	58910	68844	77354	83517	92640	102894	114972
Афзоиши воқеии маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (бо фоиз)	6,9	7,0	7,3	7,5	4,7	7,6	7,8	8,0
Гардиши савдои беруна (млн доллари ИМА)	3930	4410	4224	4524	4528	4902	5142	5376
Аз ҷумла содирот	899	922	1073	1174	1218	1310	1426	1519
Воридот	3030	3488	3151	3349	3309	3593	3716	3857
Таваррум (бо %)	6,1	7,0	5,4	8,0	9,8	6,9	6,8	7,1
Ҳаҷми умумии даромади буҷети давлатӣ, аз ҷумла грантҳо (млн сомонӣ)	17484	19569	24097	23490	23578	27646	30985	32251
Харочот аз рӯи пардохтҳои ғоизӣ (млн сомонӣ)	270,3	372,2	634,8	691,5	654,7	817,1	863,2	860,1
Ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ (млн сомонӣ)	18128	19863	24178	23665	26043	28109	31500	32826
Ҳамагӣ қарзи давлатӣ (бо % нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ)	44,8	51,5	48,8	44,9	45,5	44,71	42,64	43,78
Аз ҷумла қарзи берунӣ (бо % нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ)	32,7	40,3	38,9	36,0	37,5	40,6	39,5	37,0
Аз ҷумла қарзи дохилӣ (бо % нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ)	12,1	11,2	9,96	8,95	7,93	7,06	6,36	6,21

6. БАҲОДИҲИИ АРЗИШИ ХАВФИ САНДУҚИ ҚАРЗИИ ҶОРӢ

22. Вобаста ба ҳадафҳо, вазифаҳо ва хавфҳо дар идоракунии қарзи давлатӣ стратегияҳои гуногуни идоракунии қарзи давлатӣ пешбинӣ карда мешаванд, ки онҳо ба таҳлили муқоисавии чор варианти стратегияи қарзгирӣ асос ёфтаанд.

23. Варианти якуми Стратегия (С1) стратегияи амалкунанда, варианти дуюм (С2) қарзгирии берунаи имтиёзнок, варианти сеюм (С3) рушди бозори дохилии коғазҳои қиматнок, варианти чорум (С4) қарзгирии берунаи ғайриимтиёзнок мебошад.

Вариантҳои алтернативии сценарияҳои идоракунии қарз

Индикаторҳои хавфҳо		2020	Ба ҳолати охири соли 2023 (Бонки Умумичаҳонӣ*)			
		ҷорӣ	С 1	С 2	С 3	С 4
Қарзи номиналӣ нисбат ба ММД (%)		41,3	49,7	49,7	49,8	49,7
Арзиши софи қарз нисбат ба ММД (%)		34,7	37,9	36,3	38,2	37,4
Пардохти фоизҳо нисбат ба ММД (%)		1,1	1,1	1,0	1,1	1,0
Меъёри фоизии дарназардошташуда		2,6	2,5	2,3	2,6	2,3
Хавфи бозтамвил	Қарздорӣ дар давоми 1 сол (% нисбат ба қарзи умумӣ)	10,4	6,8	6,8	7,4	6,8
	Қарздорӣ дар давоми 1 сол (% нисбат ба ММД)	5,2	3,4	3,4	3,7	3,4
	Мухлати миёна то пардохти сандуқи қарзи берунӣ (сол)	8,4	10,4	11,6	10,4	10,3
	Мухлати миёна то пардохти сандуқи қарзи дохилӣ (сол)	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
	Мухлати миёна то пардохти сандуқи қарзи умумӣ (сол)	7,3	9,8	10,9	9,6	9,6
Хавфи тағйирёбии меъёрҳои фоизӣ	Мухлати миёна то пардохт (сол)	7,1	9,6	10,7	9,5	7,0
	Мухлати пардохт пас аз 1 сол (бо фоиз аз маблағи умумӣ)	14,2	9,4	9,4	9,9	33,2
	Қарз бо меъёри собит дар давоми 1 сол (аз % умумӣ)	95,8	97,1	97,1	97,1	73,3

	Векселҳои хазинадории давлатӣ (ВХД) (бо фоиз аз маблағи умумӣ)	0,3	0,0	0,0	0,4	0,0
Хавфи асбӯрӣ	Қарз бо асбӯр, % аз қарздории умумӣ	79,9	91,4	91,4	90,1	91,4

24. Таҳлили муқоисавии имконият ва вариантҳои (комбинитсияҳои) гуногуни қарзгирии як қатор нишондиҳандаҳои мақсадноки миқдориро барои давраи миёнамуҳлат муайян менамояд, ки иҷрои онҳо амалишавии Стратегияро таъмин хоҳад кард.

25. Андозаи ҳаҷми мавҷудаи қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин эҳтимолияти таъсири манфии омилҳои берунӣ ва дохилӣ метавонанд ба хизматрасонии он мушкилӣ эҷод намоянд. Дар баробари ин хавфҳои дигари макроиктисодӣ боқӣ монда, хизматрасонии қарзи берунӣ бе сарбории иловагӣ ба бучет аз устувории воридоти асбӯри хориҷӣ ба кишвар, инчунин аз шарту талаботи сиёсати ҷалби қарзҳои наф, назорат ва таҳлили истифодаи самараноки қарзҳои давлатӣ вобастагӣ хоҳад дошт.

26. Дар Стратегияи мазкур ба рушди бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ, ки яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати фискалӣ ва пулиро қарзии давлат ба ҳисоб меравад, таваҷҷуҳи махсус зоҳир гардидааст. Ҳадафи Стратегияи мазкур ҷалби зиёди қарзҳои дохилӣ набуда, балки тадриҷан рушд додани бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ, васеъ намудани шумораи сармоягузoron, гуногунсамтии (диверсификатсия) намудҳои қарзгирии дохилӣ тавассути барориши коғазҳои қиматнок бо муҳлати пардохти аз 2 ҳафта то 3 сол ва дар ин замина таъмини сатҳи устувори қарзи давлатӣ ва рушди бозори тақририи коғазҳои қиматнок мебошад. Бо ин мақсад қоидаҳои барориш ва гардиши коғазҳои қиматноки давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои танзим, ҷойгиркунӣ ва гардиши коғазҳои қиматноки давлатӣ таҳия карда шудааст.

27. Барои ноил гардидан ба ҳадафҳои дар боло зикргардида риояи шартҳои зерин зарур аст:

- нақшаи эмиссияҳо бояд ба эҳтиёҷоти бучети солона барои маблағгузории дохилӣ, инчунин ба талаботи тағйирёбандаи маблағгузории суратҳисобҳои хазинадорӣ дар давоми сол алоқаманд бошад. Маблағгузории касри бучет бо моддаҳои бидуни қарз (грантҳо, даромад аз хусусигардонӣ), қарзҳои софи берунӣ ва дохилӣ таъмин карда мешавад;

- нақшаи ҳаҷми умумии эмиссияҳо, пардохтҳо, маблағгузориҳо ва пардохтҳои фоизии эҳтимолӣ бо мақсади таъмини мутавозинии бучети давлатӣ, байни сарраёсатҳои бучети давлатӣ, қарзи давлатӣ ва ҷалби сармоягузории давлатӣ, хазинадории марказии Вазорати молия мувофиқа карда шавад.

28. Аз сабаби он ки сохтори мавҷудаи уҳдадориҳои бонкҳои тижоратӣ ба онҳо имкон намереҳад, ки сармоягузориҳои

дарозмуддатро анҷом диҳанд, ба Вазорати молия пешниҳод шудааст, ки муҳлати амали векселҳои хазинадорӣ давлатиро бознигарӣ намояд. Дар ин асос дар давраи миёнамуҳлат вобаста ба мутобиқ намудани муҳлати амали векселҳои хазинадорӣ давлатӣ бо муҳлати сертификатҳои амонатии Бонки миллии Тоҷикистон, ки 56 рӯзро дар бар мегирад, тадбирҳои амалӣ андешида мешаванд. Яъне векселҳои хазинадорӣ давлатии 6-8-ҳафтаина ё ба сифати векселҳои хазинадорӣ давлатии 3-моҳа, ки дар доираи якҷанд музоядаи пай дар пай баргузоршаванда пешниҳод карда мешаванд, баррасӣ ва бознигарӣ карда мешаванд.

29. Сохтори қарзи давлатии дохилӣ ба ҳолати 1 октябри соли 2020 на танҳо аз векселҳои хазинадорӣ давлатӣ, инчунин аз коғазҳои қиматноки давлатӣ, ки ба ташкилотҳои қарзии молиявӣ бар ивази талабномаҳои қарзи хоҷагиҳои пахтакор дода шудаанд, дар бар мегирад, ки онҳо низ қисми сандуқи қарзи давлатии дохилӣ мебошанд.

30. Шартҳои муомилоти коғазҳои қиматноки қарзии давлатӣ, ки барои пӯшонидани қарзи хоҷагиҳои пахтакор, пурра намудани сармояи Бонки миллии Тоҷикистон ва барқароркунии сармояи ҷамъияти саҳомии кушодаи «Агроинвестбанк» интишор шудаанд, айна ҳол барои ба бозори коғазҳои қиматнок баровардани онҳо монеа мегарданд. Бо вучуди ин, пардохтҳо аз рӯи коғазҳои қиматноки қарзии давлатӣ метавонанд аз ҳисоби афзоиши дахлдори барномаи эмиссияи векселҳои хазинадорӣ давлатии муқаррарӣ дар давоми солҳои минбаъда маблағгузорӣ карда шаванд. Ин боиси тадриҷан ба вомбаргҳои бозорӣ табдил додани вомбаргҳои қарзи давлатии дохилии ғайрибозорӣ мегардад.

31. Дар қараёни шомилшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба узвияти созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ пардохти аъзоҳаққиҳо дар шакли векселҳо ба расмӣ дароварда шудаанд. Бо дарназардошти он, ки пардохти аъзоҳаққиҳо дар муҳлатҳои муқарраршуда мустақиман аз ҳисоби маблағҳои буҷетӣ анҷом дода мешавад, маблағи векселҳо дар ҳаҷми 1,2 млрд сомонӣ аз баҳисобгирии қарзи давлатӣ хориҷ карда мешаванд.

7. САРЧАШМАҲОИ ИМКОНПАЗИРИ ҚАРЗГИРӢ

32. Дар давраи амалисозии Стратегия сарчашмаҳои ҷалби қарзгирӣ мисли солҳои қаблӣ боқӣ мемонанд. Сарчашмаҳои асосии қарзгирии беруна мисли пештара қарзҳои мебошанд, ки аз ҷониби Хазинаяи Байналмилалӣ Асър, Бонки Умумиҷаҳонӣ, Бонки Осиёи Рушд, Бонки Аврупоии Таҷдид ва Рушд, Бонки Исломии Рушд, фондҳои араб, Бонки Авруосиёи Рушд, Бонки Осиёи Сармоягузорию Инфрасохторӣ ва Ҷумҳурии Мардумии Чин пешниҳод карда мешаванд. Дар давраи миёнамуҳлат истифодабарии қарзҳои ба наздикӣ ҷалбшуда бо меъёри фоизи тағйирёбанда пешбинӣ мегардад.

33. Дар назар аст, ки маблағгузорӣ аз рӯи қарзҳои берунаи дуҷониба тамоюли маблағгузориҳоро, ки маъмулан аз ҷониби қарздиҳандагони бисёрҷониба анҷом дода мешавад, идома дода, амалан дар давоми се соли оянда бетағйир боқӣ хоҳад монд. Дар давоми амалисозии Стратегия идома ёфтани тамоюли афзоиши қарзгирӣ ва диверсификатсияи он аз рӯи кишварҳо дар назар аст. Дар ин замина имкониятҳои ҷалби маблағҳои қарзии имтиёзнок барои татбиқи лоиҳаҳои афзалиятнок, аз ҷумла сохтмони неругоҳи барқи обии Роғун баррасӣ карда мешаванд.

34. Дар давраҳои минбаъда қарзгирӣ тавассути барориши вомбаргҳои исломӣ ҷиҳати таъмини эҳтиёҷоти афзоишбандаи давлат ба маблағҳои иловагӣ барои татбиқи лоиҳаҳои азими инфрасохторӣ ва энергетикӣ бинобар як қатор бартариятҳои он, аз ҷумла имконияти ҷалби маблағҳои нисбатан зиёди пулӣ, дархост нагардидани пешниҳоди захираҳо ва ё иҷрои ягон чорабиниҳои барномавӣ аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷалби маблағҳо дар давоми давраи кӯтоҳ аҳамияти махсус хоҳад дошт. Дар баробари ин, идома додани сиёсати қарзгирӣ аз бозорҳои байналмилалӣ зарурати мукамал намудани низоми идоракунии қарзро дар ҳолати ворид гардидани маблағҳои зиёди қарзӣ тақозо менамояд, зеро қобилияти нокифояи азхудкунии маблағҳо боиси нигоҳдории бесамари маблағҳои пулӣ дар суратҳисобҳои Ҳукумат ва зам гардидани ғоизҳо ба қарз аз рӯи вомбаргҳо мегардад.

35. Маблағгузорӣ ба иштирокчиёни бозори молиявӣ аз сарчашмаҳои дохилӣ тавассути барориш ва ҷойгиркунии коғазҳои қимматноки давлатӣ дар бозори дохилии молиявӣ ва векселҳои хазинадории давлатӣ бо муҳлати гардишии зиёда аз 3 моҳ бо ғоизҳои рақобатноки бозорӣ пешниҳод карда мешавад. Векселҳои хазинадории давлатӣ аз рӯи нархи дисконтӣ ҷойгир карда шуда, аз рӯи арзиши номиналӣ пардохт мегарданд. Дар давоми се соли оянда зиёдшавии ҳиссаи маблағгузорӣ аз ҳисоби воситаҳои қарзгирии дохилӣ дар назар аст.

8. ТАВСИФИ СТРАТЕГИЯИ ҚОБИЛИ ҚАБУЛ

36. Барои идоракунии босамари қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи солҳои 2021-2023 пешбурди стратегияи қарзгирии берунаи имтиёзнок бо афзоиши тадриҷии ҳаҷми қарзгирӣ аз манбаъҳои дохилӣ ва бо шартҳои барои буҷети давлатӣ мақбул ба мақсад мувофиқ мебошад. Истифодаи амалияи мазкур, яъне ҷалби маблағҳои қарзии имтиёзноки беруна ва истифодаи имкониятҳои дохилӣ аз паҳншавии пандемияи COVID-19, таъсири он ба соҳаҳои иқтисоди миллӣ ва кам гардидани манбаъҳои даромад вобаста мебошад. Ин варианти стратегия, ки дар давраи солҳои 2021-2023 амалӣ мегардад, имконият медиҳад, ки устувории сатҳи қарзи берунӣ ва хизматрасонии саривақтии он таъмин карда шавад.

37. Дар Стратегияи мазкур андозаи назарраси қарзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, баланд бардоштани сифати идоракунии қарзи давлатӣ ва ноил шудан ба устувории он тавассути истифодаи самаранок ва мақсадноки захираҳои ҷалбшаванда, инчунин кам намудани хароҷоти марбут ба хизматрасонии қарз дар давоми давраи дарозмуддат таҳлил ва чораҷӯӣ карда мешаванд.

38. Самти муҳими Стратегия ин ҷалби қарзҳои имтиёзнок ба ҳисоб меравад. Ба сифати қарздихандагони бисёрҷониба созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ баромад менамоянд, ки рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистонро дастгирӣ менамоянд. Мақсади асосии пешниҳоди маблағҳои имтиёзноки қарзӣ аз ҷониби созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ таъмини рушди соҳаҳои иҷтимоӣ, саноат ва нақлиёт ва соҳаҳои дигари иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

39. Мутобиқи Стратегияи мазкур ҳангоми ҷалби қарзгирии берунӣ ба қарзҳои имтиёзноке афзалият дода мешавад, ки дорои ҳадди ақал 35 фоизи унсури грантӣ мебошанд.

40. Дар соли 2020 беқурбшавии сомонӣ нисбат ба доллари ИМА идома ёфт, ки ба он бартарии воридот нисбат ба содирот, беқурбшавии асъори кишварҳои шарикони асосии тичоратии ҷумҳурӣ, инчунин як қатор омилҳои дигар таъсир расониданд. Қурби расмӣ сомонӣ нисбат ба доллари ИМА то 1 октябри соли 2020 10,3294 сомонӣ барои 1 доллари ИМА дар муқоиса бо 9,4298 сомонӣ дар ҳамин давраи соли 2019 буд. Беқурбшавии асъори миллӣ ба арзиши хизматрасонии қарзи давлатӣ таъсир расонд. Бо сабаби зиёд будани қарзҳо бо асъори хориҷӣ дар сохтори қарзи давлатӣ, ҳамасола хавфи асъорӣ қой дорад. Идома ёфтани сустшавии мавқеи асъори миллӣ нисбат ба доллари ИМА дар давоми чанд соли охир барои Ҷумҳурии Тоҷикистон судманд нест. Бинобар қой доштани хавфи асъорӣ, бо мақсади коҳиш додани он, таҳлили омилҳои иқтисодӣ ва сиёсӣ, ки метавонанд ба қурби асъори ба сабаби аъории қарзи давлатӣ воридшуда таъсир расонанд, зарур аст. Дар айнӣ ҳол ҳаҷми пардохт ва хизматрасонии қарз аз хавфҳои воқеии марбут ба сохтори қарзи давлатӣ вобастагии амиқ дорад. Аз сабаби он, ки баҳисобгирии даромадҳои буҷети давлатӣ бо аъори миллӣ амалӣ карда шуда, пардохтҳо аз рӯи қарзи беруна бо аъори хориҷӣ анҷом дода мешаванд, давлат дар ҳолати тағйирёбии шадиди қурби аъори миллӣ хавфи ҷиддиро ба зимма мегирад.

9. НАТИҶАҲО ВА ХУЛОСА

41. Дар давоми солҳои 2021-2023 Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таъмини устувории буҷети давлатӣ ва қарзи давлатӣ тадбирҳои заруриро амалӣ менамояд. Сарфи назар аз он, ки тағйирёбии ҷиддии нишондиҳандаи касри буҷет ба коҳишёбии таъсири оқибатҳои номатлуби пандемияи COVID-19 алоқаманд хоҳад буд, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати таҳкими буҷети давлатӣ

тадбирҳои иловагӣ амалӣ карда мешаванд. Мақсади асосӣ дар ин раванд нигоҳ доштани нишондиҳандаи касри буҷети давлатӣ мутаносибан ба андозаи 4,4 фоизи маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар соли 2021 ва 2,6 фоиз дар соли 2022 хоҳад буд. Ҷиҳати таъмини нишондиҳандаҳои мазкур амалӣ намудани тадбирҳои иловагӣ вобаста ба таҳкими буҷети давлатӣ ба андозаи 2,0 фоизи маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар солҳои 2021-2023-ро тақозо менамояд. Амалӣ гардидани чунин тадбирҳо барои дар сатҳи устувор нигоҳ доштани қарзи давлатӣ мусоидат хоҳад кард.

42. Дар доираи ташаббуси кишварҳои иштирокчии G-20 Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Бонки Содиротию Воридоти Чин, Клуби Париж, Бонки KFW-и Ҷумҳурии Федеративии Олмон, Бонки Натиксиси Ҷумҳурии Фаронса ва Департаменти кишоварзии Иёлоти Муттаҳидаи Америка ба мувофиқа расиданд, ки пардохти қарзҳоро то охири соли 2021 боздоранд.

43. Моҳиятан Стратегия зарурати дақиқ муайян кардани доираи уҳдадорихо, расмиёту механизмҳои ҳамкорӣ ва мубодилаи иттилооти байни мақомоти давлатии ба раванди идоракунии қарз ҷалбшуда, инчунин ҳамоҳангсозии сиёсати қарзиро пешбинӣ менамояд. Дар шароити мавҷуд набудани ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозии мазкур идоракунии қарзи давлатӣ, равандҳои молиявӣ-иқтисодӣ ва бозорҳои молиявӣ маҳдуд мебошад.